

Szabadszemes jelenségek

Szabadszemes jelenségek 1999–2000-ben III.

Együttállások

Az 1999–2000-es időszakban 9 észlelő 87 megfigyelést végzett. Az észlelések kétharmadát Ravasz Bálint küldte be. Ezek között van néhány igen szép, szoros, akár többes közelítés és persze kevésbé látványos szélesebb együttállás is.

A legtöbb megfigyelést 1999-ben – a már megszokott módon – Ravasz Bálint (Gyopárosfürdő) végezte, szám szerint 24-et. Ezen kívül Drávecz László (Nagykónyi) 1 fotót, Erdei József (Bogyiszló) 1 rajzos leírást és 1 fotót, Görgői Zoltán (Tamási) 1 rajzos leírást, Rezsabek Nándor (Budapest) 7 leírást, Zajác György (Debrecen) 4 leírást küldött. A következőkben a legérdekesebb észleléseket ismertetjük.

1999. február 18-án 16:32 UT-kor igen szép látványban volt része Ravasz Bálintnak, aki a Hold–Jupiter–Vénusz közelséget figyelte meg az esti égen. A NyDNY-i irányban kb. 20° horizont feletti magasságban látszott a három égitest. A holdszarló felett 3°-kal helyezkedett el a Jupiter, míg tőlük Ny-i irányban a Vénusz világított 5°–6°-ra. Megkapó látvány volt, nemhiába nevezte Rezsabek Nándor „*eddig együttállás-észleléseim legszebbikének*”. Ezt a szép triót Erdei József is megörökítette 2,9/29-es Pentacon objektívvel szerelt Zenitjével.

Február végén, március elején a két legfényesebb bolygó, a Vénusz és a Jupiter, egymáshoz viszonyított elmozdulását lehetett megfigyelni az esti égen. Február 23-án többen is látták a két planéta kb. 0°5-os maximális közelségét a NyDNY-i horizont fölött. Ravasz Bálint kissé borult égen Gyopárosfürdőről, Zajác György Indiából, Rezsabek Nándor Budapestről észlelte a jelenséget. Utóbbi tagtársunk az alábbiakat fűzte a jelenség látványához:

„Az együttállások királya ez a bolygóegyüttállás! Erről mindenki meggyőződhet ezen a gyönyörű természeti jelenséget produkáló estén. A –2 magnitúdós Jupiterrel 0°5-nál is kisebb távolságban, északi irányban látszik a –4 magnitúdós Vénusz. A jelenség leginkább egy nyílt, réssel bontott kettőscsillag távcsöves látványára emlékeztet, de most mindez szabad szemmel és a Naprendszer két legfényesebb bolygójával élvezhető!” Február 24-én Rezsabek Nándor Budapestről, Zajác György Bombayból jegyezte fel a bolygópáros átfordulá-

Hold–Jupiter–Vénusz együttállás
1999. február 18-án (Erdei József)

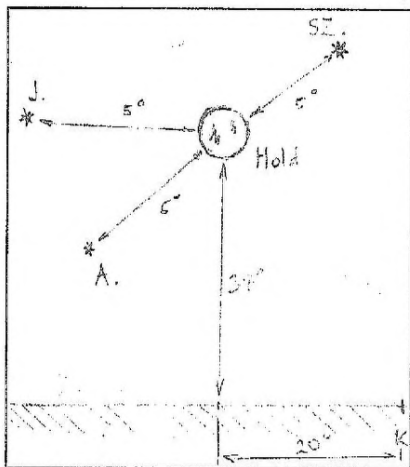
sát. 25–26-án a már távolodó párost Ravasz Bálint, majd Drávecz László figyelte meg. Drávecz le is fényképezte őket. Március elején a jelentősen eltávolodott Vénuszhoz és Jupiterhez csatlakozott még a Merkúr, és kissé távolabb a Szaturnusz is megfigyelhető volt, így igazi „bolygótalálkozó” zajlott le az esti égen. Ezt Görgei Zoltán (Tamási) szép kidolgozású rajzon örökítette meg, de rajta kívül Ravasz Bálint is küldött rövid leírást a látványról.

Március 19-én Zajác György Panajiból, majd kissé később Rezsabek Nándor Hartáról figyelte meg a holdsarlót, valamint a kissé távolabbi Vénuszt, amely akkorra már a Szaturnuszt közelítette meg 2° -ra. 20-án a Hold a Vénusz fölé ért, míg a bolygók kissé távolodtak egymástól (Zajác).

Az év további részéből már csak Ravasz Bálint és Rezsabek Nándor küldött be megfigyeléseket. Ravasz szinte minden alkalmat megragadott a Hold-Vénusz, Hold-Jupiter és Hold-Szaturnusz közelségek megfigyelésére a május-decemberi időszakban. Ezen kívül észlelt még 2 Hold-Mars, 1-1 Mars-Spica, Mars-Sabik (η Oph) és 3 Hold-Aldebaran együttállást. Ez utóbbiak közül kicemelkedik a szeptember 30-i látványa, amikor a csillag csupán 1° -ra volt a Holdtól. Rezsabek még további 1-1 Hold-Vénusz ill. Hold-Szaturnusz konjunkciót jegyzett fel az év második felében.

Együttállítás 2000. április 6-án. A Hold fölött a Szaturnusz, jobbra pedig a Jupiter és a Mars látható

Ravasz Bálint rajza a 2000. november 12-i Hold-Jupiter-Szaturnusz-Aldebaran együttállásról

2000-ben ismét Ravasz Bálint (Rákóczi-telep) tört a csúcsra 14 észlelésével. Rajta kívül Domina Péter (Balatonfűzfő) 1 rajzos leírást, Gyenizse Péter (Pécs) 1 fotót, Kocsis Antal (Balatonfűzfő) 1 rajzos leírást és Rezsabek Nándor (Budapest) 2 leírást küldött.

2000. január 13–14–15-én Ravasz Bálint ismét följegyezte a Hold és az óriásbolygók „találkozásait” az esti égen, folytatva ezzel 1999-es sorozatát. A Jupitert $4^{\circ}5'$ -ra, a Szaturnuszt 3° -ra közelítette meg mellékbolygónk. Ez utóbbi alkalmat Rezsabek Nándor is megfigyelte. Február 10-én Domina Péter készített rajzot a Hold-Jupiter-Szaturnusz trióról, melyek alatt a Mars és a Merkúr is feltűnt. Igen látványos négyest alkotott a Holddal április 6-án a Jupiter, a Szaturnusz és a Mars, a napnyugta utáni Ny-i horizonton. Ez volt a nagybolygók utolsó feljegyzett közelsége az esti égen. Gyenizse

Péter szép fotót készített a jelenségről 4/70-es objektívvel szerelt Olympus gépével. Ravasz Bálint is följegyezte az eseményt, bár ő a halványabb égitesteket nem vette észre.

Hajnalban egyedül Kocsis Antal végzett megfigyelést, aki a február 2-ai Hold-Vénusz közelítésről küldött beszámolót és rajzot: „A DK-i égen, elég alacsonyan, de látványosan látszik a holdsarló és a Vénusz bolygó együttállása. A holdsarló még elég „vastag”, mivel 79 óra 23 perces, így minden nehézség nélkül látszik. A hamuszürke fény is feltűnő, főleg akkor, amikor kibukkan a felhők közül. Ilyenkor még szebb látvány a 7x50-es binokulár látómezőjében a fényesen ragyogó Vénusz és a terminátoron részleteket is mutató, hamuszürke fényvel megtöltött Hold. Egymástól kb. 5° távolságra lehetnek.”

Ravasz Bálint igen érdekes állást figyelt meg november 12-én 18:57 UT-kor, amikor a keleti horizont fölött 38°-kal álló Holdtól egyaránt 5°-5°-ra volt megfigyelhető a Jupiter, a Szaturnusz és az Aldebaran. Az igen tiszta égen feltűnő négyest alkottak. További Aldebaran közelítéseket is feljegyzett megfigyelőnk február 13-án (Hold-Aldebaran), október 21-én, november 11-én és 20-án (Jupiter-Aldebaran). A fentiekén kívül észlelt még 2 Hold-Vénusz és 1-1 Hold-Jupiter, Hold-Szaturnusz és Jupiter-Pléjádok közelséget az év második felében.

Bolygók különleges megfigyelései

A vizsgált időszakban három észlelő próbálkozott meg a Vénusz kiterjedésének, alakjának megfigyelésével. Bartha Lajos (Budapest) 1999. június 20-án 18:00 UT-kor és 25-én 18:20 UT-kor nyugtalan légkörön és szürke szűrőn keresztül kiterjednek, csillagnál nagyobbak érezte. Augusztus 11-én, a napfogyatkozás alatt, kb. 15 perccel a totalitás előtt pillantotta meg a nappali égen. Előbb kiterjedt fénykorongnak, majd határozottan hosszúkásnak látta. A nagytengelye kb. 45°-kal hajlott a függőlegestől K felé. Szeptember 24-25-én Linzből (Ausztria) próbálkozott megfigyelőnk a hajnali szürkületben. Első nap jó légköri nyugodtság mellett a horizonttal párhuzamosan megnyúltnak látta, míg másnap a nyugtalan légkör miatt csak megnyúltság nélküli korongnak látta a Vénuszt. Rezsabek Nándor (Harta) 1999. október 16-án, 3:33 NYISZ-kor, közepes nyugodtság mellett, kiterjednek látta a bolygót. Csík Dániel (Budapest) 1999. október 28-án, 5:07 UT-kor készült rajzán egyértelműen az utolsó negyedben lévő Holdhoz hasonló alakot tulajdonított neki.

Rezsabek Nándor (Harta) 1999. október 1-én 22:10 UT-kor megpróbálkozott a Jupiter-korong észrevételével – sikerrel. Leírása szerint a bolygó egyértelműen kiterjednek látszott. Gyenizse Péter (Pécs) három alkalommal is sikeresen észlelte a Vénuszt a nappali égen, szabad szemmel. 1999. február 27-én, május 16-án és 2000. október 8-án látta meg a planétát, miközben a Nap még 1,5°-6°-kal volt a látóhatár fölött. Fényessége – az észlelő szerint – egy 2-4 magnitúdós (éjszakai) csillagénak felelt meg.

A Jupiter nappali megfigyeléséről Katonka Tibortól (Debrecen) és Hadházi Csabától (Hajdúhadház) kaptunk beszámolót. Debreceni észlelőnk leírása: „2000. július 30-án hajnalban korai holdsarlót szerettem volna megfigyelni, de napkelte előtt 5-10 perccel erről már lelettem. Ekkor gondoltam arra, hogy megpróbálom megfigyelni a Jupitert – nappal. Az égen nem volt felhő, az átlátszóság pedig kiváló volt. A Jupiter napkeltekor (3:08 UT) még feltűnő fénypontként ragyogott, 35°-40° magasan, KDK-i irányban. Napkelte után 34 perccel vesztettem szem elől az egyre nehezebben látszó óriásbolygót a szürkés-kék égen. Ekkor a Nap már kb. 10° magasan volt a horizont felett.”

GYENIZSE PÉTER